

„Nem hiszem, hogy koncertmesternek születik valaki”

Pothof Csaba

Racionális, zárkózott, szigorú, realista. Tudja a helyét és a feladatát, amelyet maga választott – választották? – és amellyel elégedett. Szívja a cigarettákat és szabatosan válaszol. Aztán a beszélgetés végén, amikor Pothof Csaba a Győri Filharmonikus Zenekar koncertmestere, első hegedűse a hangszeréről kezd el beszélni, a HAGSZER-ről, így, csupa nagybetűvel, még az arca is megváltozik. A szeme csillanása, a mosolya, a szikár tartása mind azt mutatja, mennyi érzelem, álom, vágy él ebben a szigorú, kortalan emberben.

– Most barátkozom egy hegedűvel, a zenekarnak kínálták megvételre. Talán, talán megszületik a kapcsolat közte és köztem. Most barátkozunk... Próbáljuk egymást, mert hiába szép, jó mester készítette, ha nem tudjuk egymást elfogadni, minden hiába. Ez más, mint egy szerelem, ez több mindennél, hiszen állandóan együtt vagyunk, többet, mint egy házasságban. A találkozás és a válás a hegedűvel iszonyúan nehéz. Voltam már úgy, hogy lecsaptam a tok fedelét, ne is lássam, halljam, nem kellünk egymásnak. Ki tudja miért???

Soha senkivel és semmivel nem köteleztem el magam annyira, mint a hangszeremmel. Képtelen kapcsolat, már-már misztikus, ne kérdezzen felőle, nem tudom szavakkal elmondani...

Ez volt beszélgetésünk vége, egész egyszerűen megfordítottam a kazettát és az együtt töltött óra végét írtam az elejére, mert talán így megfejtethető a befelé forduló, szűkszavú művész. Miként lett muzsikusként? Honnan merített? Könnyű a válasz, hiszen Pothof Csaba édesapja ugyanezt csinálta, persze, hogy a muzsika felé irányította a fiát.

– Még nem voltam iskolás, amikor hangversenylátogató lettem, nem volt hát ellenemre a zene. De hogy mikor dőlt el a pályám, mi is legyenek, ez még a gimnázium harmadik osztályában sem volt biztos. Valahol mélyen elektromérnök szerettem volna lenni, a számítógépek akkor kezdetleges világa vonzott, ez mocorgott bennem. Aztán jöttek az 56-os események, meg az utána következő évek és akkor azt mondtam, inkább a muzsi-

ka, abba kevésbé lehet beleszólni... Az érettségi után végképp egyenes lett minden, sikerült bekerülnöm a Zeneakadémiára. De előtte még, 13 esztendősen játszottam a zenekarban!

Budapesten aztán tanultam, kamaráztam, nagyzenekarban nemigen dolgoztam, az Operaházban azonban igen, marasztaltak is, de én mindenképpen haza akartam jönni. Soha nem szerettem meg Pestet. Az is igaz, hogy volt tanárom Pallagi János pont akkor jött el Győrből Budapestre, tehát volt hely a zenekarban. Hívtak, nosztalgiam is volt, no meg óriási megtisztelés, hogy Pallagi után jöjjelek – gyorsan döntöttem. 1964 óta vagyok itt a helyemen, akkor Metzger Károly a nagyhírű, hatalmas tudású karmester volt az első hegedűs, 1966-ban viszont elszerződött nyugatra. Ekkor a helyére engem kérték fel.

Pallagi Zathureczky tanítvány volt, én Pallagié, Metzger önmagáért beszélt – talán, így utólag várományosa voltam a koncertmesteri helynek. Síma volt az út. Nem voltak és nincsenek vargabetűk.

Nem hiszem, hogy úgy születik valaki, hogy első hegedűs, koncertmester legyen, a szólózás, az egyéni siker inkább a vonzó.

– Olyan helyen szerettem volna lenni, ahol nemcsak irányítanak, hanem nekem szintén lehetnek önálló elképzeléseim. Elsősorban a tanítás vonzott, ez az elsődleges cél ma is az életemben, de a vezetői poszt ugyancsak bizonyos mértékig önálló lehetőségeket tartalmaz – igaz, korlátok között. Soha nem volt igazán céloom a szólókarrier. Megteremteni a kontaktust, a légkört a zenekar és a karmester között, egy heterogén társaságot zenekarrá kovácsolni, a tanítványaimat, a kollégák növendékeit a zenekarban tudni – ez igazi feladat, kihívás volt és az ma is. A szólistaság más műfaj. Vi-

szont hármat egyszerre, tisztességgel, magas mértékkel csinálni, hát ez nem megy. Tehát nem vacilláltam. Pesten nem lett volna könnyű dolgom, hiszen akkoriban az Országos Filharmonia és szólistái erősen lefedték az országot, kevesebbet juttattak a vidéknek, alig volt felkérés. Én pedig nem az a fajta vagyok, aki kapaszkodik és kilincsel. Rendelkezésemre állt viszont egy teljes életet kínáló munkalehetőség. Nem volt álmaim netovábbja a szólistaság... Nem fért bele a képbe. Például Alban Berg Hegedűversenyét kellett eljátszanom. Egy kerek évem ment rá, hogy felkészüljek, a zenekarnak szintén, mert akkor Magyarországon még nem játszották. Kiszámítottam, minden órám fél fillért hozott a konyhára. Tehát anyagilag sem volt valami inspiráló – de ez mellékes sztori. Ám érdemes azon elgondolkozni, mennyire nem tudják ma sem megfizetni a tisztességes munkát.

Térjünk vissza a mához, a Győri Szimfonikus Zenekarhoz, amely tavaly volt 100 esztendő. Nagy múlt, híres nevek, koncertek ezrei, fellépések itthon és külföldön – sok műfajban. Nem szólhat unalomról, egyhangúságról a koncertmester...

– Nagyon széles skálán mozog a zenekar. Azt lehet mondani, hogy szinte mindenre használható. Ez egyrészt jó, másrésztől meg nem. Jó, hogy nem jövünk zavarba, ha bármit el kell játszani. Ez az eladhatóságát növeli. A rosszabbik része az, hogy éppen ezért nem alakult ki egy sajátos stílusa, mert sokszínűsége miatt sokfelé hívják. Talán túl sokat is játszottunk. Nekem kevésnek tűnik a rendszeres műhelymunka, a precíz kidolgozás lehetősége, de ez lehetetlen ekkora leterheltség mellett. Karbantartani nehéz az együttést.

Mondja volt már lelkiismeret-furdalása egy-egy előadásón?

– Hogyne. Volt, nagyon is volt. De lelki-furdalás kétféle van. Az egyik, amikor a tehetségtelenség miatt nem tartott a zenekar, ahol véleményem szerint kellene, a másik pedig nem a zenekaron múlik – talán egyik sem, hiszen senki sem akarattal és ártó szándékkal mulaszt. De trehányaság

van, mint mindenhol, ahol emberek dolgoznak, emiatt nézeteltérem volt és lesz is. Sok az előadás és kevés az idő. De nem szóltam a legfontosabból, a karmesterről. Van aki ugyanannyi próbával szárnyaltatja a zenekart, és van aki úgy megy ki, majd csak lesz valami, összekapja magát a zenekar... Az a gyönyörűség, amikor elfelejtjük, hogy koncert van, csak a magunk és a közönség öröme muzsikálunk. De szép is ez. Gyorsan mondom a gátló külső körülményeket, például azt, hogy a hónap elején próbálunk egy darabot kétszer-háromszor, aztán öt, vagy hat alkalommal egészen mást játszunk a fellépéseken, majd újra elővesszük az eredetit, hát ez nem ér semmit. De keresztbeszervezés mindig volt és lesz is. Átfedések, mint idén a színházzal, felborult az egész koncertprogramunk...

Menyire van szabad keze – például ezen a téren?

– Hááát... hogyismondjam, nemigen. A munkatervünk megszabja a kereteket. Túlmunka – pénzügy. Arról pedig jobb, nem beszélni...

Menyire elégedett a Győri Filharmonikusok jelenlegi pozíciójával, a zenei életben betöltött helyével?

– Kétélű a kérdés. Benne vagyunk az ország vérkeringésében, ilyen szempontból nem értékelem sikertelennek. Bár az elmúlt időszakban kevesebb lehetőségünk volt budapesti fellépésekre, több a zenekar, kevesebb a pénz a meghívásokra, de ez nem lehet értékmérő. A kérdés másik részére nemleges választ kell adjak talán, – jaj, de nehéz ezt pontosan megfogalmazni – de oda akarok kilyukadni, hogy a zenekar elismertsége honi, tehát győri és Győr környéki viszonylatban kevesebb, mint másutt. És ebben van nézeteltérem az önkormányzati képviselőkkel, akik finansziális okokra hivatkozva azt szeretnék, hogy többet szerepeljünk itthon, győriek legyünk, de ez a világon sehol nem működik így, hiszen akkor egyszerűen beszűkülnek a lehetőségek. Annál is inkább, mert Győrött nincs igazi koncertterem, a mi jelenlegi próbatermünk és irodáink egyelőre megvannak, de ki tudja meddig? Ugyanis az épület nem a városé, nem a miénk, tehát ha a tulajdonos úgy dönt, akkor holnapról egyszerűen nincs helyünk... Örökzöld téma. Sajnos. Azt hiszem, a zenekart annak idején azért hozták létre, hogy – csúnya kifejezéssel élve – zeneileg lefedett legyen. Mi dolgozunk három, négy megyében,

A konfliktus létrejött – részben jogosan – hiszen az önkormányzat támogatása nélkül nem is létezhetnénk, de ez csak egy része a dolognak, ezt elfogadom. A szakmai oldal azonban már más. Jó, játszunk itthon többet, de van erre fizetőképes kereslet? Szébben mondva, közönség? Itt az ütközés, hiszen ha húszenekarnak játszik a nyolcvan tagú együttes, hozzá a terem, a rezi és a többi – nem lehet egy városban annyit muzsikálni, hogy az rentábilis legyen. Ha másik három városban koncerteztünk, netán külföldön – más a kép. Korábban, amikor központi irányítással, az Országos Filharmonia finanszírozta a fellépéseket, országos érdekeket egyeztettek, most ez lekerült az önkormányzatokhoz, helyi érdekké vált. Nem a bizonyítványt akarom magyarázni, de itt a programtábla, nézzük! Egynegyedét éri el a külföldi, illetve a másutt szereplés, mint a hazai pályán, szóval nem olyan egyszerű ez a dolog.

Mi tagadás pendliznek Győr és Bécs között...

– Ez igaz is, meg nem is. Hívtak és hívnak bennünket, egyrészt azért, mert el tudjuk játszani, amit kérnek, másrészt sokkal olcsóbbak vagyunk, mint a kinti zenekarok. De elég egyszerűen nem megfelelően játszani és máris kész, vége. Ott nincs senkinek lelkifurdalása – egyszerűen többet nem hívnak. A bécsi szereplések feldobnak bennünket, talán azért, mert olyanokat játszunk, amit itthon nem lehet – például a „Halál Velencében” – extrém darabokat, amelyek kihívást jelentenek és persze anyagi előnyt is.

Utánpótlás. Azt hiszem, rangot jelent, ha egy zenekarnál a küszöbön állnak, hogy bekerülhessenek. Vagy tévedek?

– Na igen. Vannak helyek, szölamok, amelyek kapósak. Hiányzik a szófócellista és az első klarinétos. Fontos, nagyon fontos pozíciók, de nagyon nehéz embert találni. Van aki szakmailag alkalmas lenne, de vagy túlzott igényei vannak, lakás stb., vagy emberileg nem felel meg. Ha komolyan vesszük, igencsak nehéz ebből a pénzből megélni, bár szerintem a muzsikálás és az anyagi javak igen ritkán jönnek össze.

Másfelől nevelődnek a fiatalok, akik alkalmasak lesznek. És nem csak erre a két helyre. A nagy gondom az, hogy azokkal a több évtizede helytálló, kiváló muzsikussal mi lenne, ha fiatalokat ültetnénk a hegyükre? Emberei dolgok ezek... Pedig jó lenne a fo-

lyainatos cserélődés, bővítés, fiatalítás, hiszen a Győri Filharmonikusoknál zömmel egyívású tagok dolgoznak. A fáradás jelei könnyörtelenek és teljesen jogosak. Érzem, tudom és mégis...

Ha valaki azt mondaná: kedves Pothof Csaba koncertmester, változtathat amit akar ebben a zenekarban – mit tenne?

– ... változtatni sok mindenben kelletne, lehetne. Az ember nyilvánvalóan szakmailag nem lehet elégedett az-za, ahol tart. Talán – de mindez, amire gondolok, nélkülözi a realitást és én reálisan gondolkodó ember vagyok – de ha erőszakolja a kérdést, olyan karmestereket szeretnék a zenekar élére, akik a színvonalat emelik, akik pezsgést, kitekintést hoznának, de mivel ez pénz dolga, nem ábrándozom. Az igazán jó vendégkarmesterek leterheltek, az élvonalbeliek itthon is elérhetetlenek. Külföldről hívni – rizikó. Diákkoromban igen sok neves külföldi karmester vezényelt Győrött, Zecchitől Gardelliig nagy a névsor. A félmomatörizmus, a függetlenített állapot – ellentmondásos, amit mondok – több lehetőséget adott, mint ma a profizmus, amikor az önkormányzat támogatásából élünk. Persze ez függött az akkori filharmoniai kirendeltségvezető személyes kapcsolataitól is, amikor Pesten szerepelt egy jónevű karmester, nosza, meghívta „vidékre”. Persze a zenekar sem volt akármilyen, mert olyan élvonalbeliek voltak itt, mint Pongrácz Péter, Janota Gábor, de hosszú lehetne a sor. Lelkes volt a társaság és felfokozott a tempó, fiatalok voltunk...

Rágyújt a sokadik cigarettára Pothof Csaba és félmósoly van az arcán.

Csak nem egy „álomzenekarra, álomkarmesterrel” – erre gondolt?

– Lehet, hogy létezik ilyen. De ahhoz, hogy egy koncertmester jól érezze magát és jól dolgozzon, be kell ágyazódnia egy közösségbe, közegbe, ahol él. Ez nem megy úgy, mint a múltkor, amikor meghívtak koncertmesternek. Sokakat ismertem a zenekarban, minden rendben volt, de nem éreztem jól magam. Én itthon kell lennem, hogy érezzem, elfogadják. Amit teszek, kitölti az életem.

A vágyak?... talán a HANGSZER.

Egyébként, mivel a szakmai változatosságot szeretem, az emberi kapcsolatokban viszont a megállapodottságot, nem szégyellem, jól érzem magam. A gondokkal, megoldatlannak látszó feladatokkal együtt.

Szántó Zsóka

ZENEKAR 9